

Лабірынты творчага лёсу

МАСТАЧКА ТАЦЦЯНА МАЛЫШАВА ЗДОЛЕЛА ПРЫЎНЕСЦІ ЁЎ СВАЕ ВОБРАЗЫ НАСТАЛЬГІЧНЫ НАСТРОЙ, ЗАСНАВАНЫ НА АСАБІСТЫМ УСПРЫМАННІ ТАГО, ШТО АДБЫВАЛАСЯ ЁЎ ЖЫЦЦІ

Яе аўтарская экспазіцыя на выставе ў мінскай галерэі “Універсітэт культуры” вельмі тонка адлюстроўвае асобныя матывы мастачкі. Кампазіцыя “Бацькоўская спадчына” ўспрымалася найначай як вельмі цэласны вобраз. Калі дакладней, яе выставачныя экспанаты — гэта ўспаміны, якія мастачка здолела ўвасобіць у матэрыяле.

Таццяна Малышава вучылася на дэкаратара і стала спецыялістам па кераміцы і шкле. І вось многія гады творчага ўдасканалення дазволілі ёй па-адметнаму адрозніцца ў гэтай сферы. Зрэшты, тут ёсць і асабліва асобныя матывы.

— З дзяцінства я выходзіла на ўспаміны маіх бацькоў аб доўгіх чатырох гадах вайны, — расказвае Таццяна. — Таму ідэі патрыятызму, абавязку, гонару, таварыскасці, адданасці сваёй Бацькаўшчыне для мяне напоўненыя глыбокім сэнсам. Гэта не проста адносна паяцці, а натуральная маральная ўстаноўка. Бацька і маці з юнацтва былі закліканы на фронт, ваявалі з першых дзён вайны і да апошніх. Ім пашанцавала, яны засталіся жывымі. Усе іх здольнасці, закладзеныя ад прыроды, якія не атрымалі ўвасаблення з-за ваеннага часу — любоў да малявання, музыкі, кнігі, — дасталіся нам з сястрой у спадчыну. Для нашай сям’і ваеннаслужачых Дзень Перамогі і вызваленне Беларусі заўсёды былі вялікай падзеяй. Гэта ваенны парад,

сустрэчы з аднапалчанамі, памінанне загінуўшых сяброў, 17 ордэнаў і медалёў на мундзірах маіх бацькоў. Гэты стан свята, радасці і гонару за сваю краіну захаваўся на ўсё жыццё. Многія мае работы ў шкле адлюстроўваюць менавіта гэтае пачуццё.

Ідэю адданасці сваёй Бацькаўшчыне, патрыятызму, гонару, таварыскасці

на выставе кампазіцыя, цэнтрам якой стала вялікая талерка, дзе захоўваюцца шкляныя “вітражныя медалькі”, што паўтараюць ордэны і медалі яе бацькоў. Спадчыну яе бацькоў.

Сучаснаму мастаку няпроста. Яму трэба даказаць сваю пераканаўчасць пры вельмі вострай канкурэнцыі. А ўся справа ў тым, што час тэхнічнага

ТАЦЦЯНА МАЛЫШАВА ПРОСТА МОЖА “СТВАРЫЦЬ” У ШКЛЕ ВОБРАЗ АГНЮ, ЗАКЛЮЧЫЎШЫ ЯГО ЁЎ ВЫРАЗНЫЯ ГЕАМЕТРЫЧНЫЯ ФОРМЫ КРЫШТАЛЯ. ГЭТАЯ РАБОТА, ДАРЭЧЫ, ЗНАХОДЗІЦЦА ЁЎ ФОНДАХ НАЦЫЯНАЛЬНАГА МАСТАЦКАГА МУЗЕЯ БЕЛАРУСІ. ТАКСАМА ПАСПЯХОВА РАСПРАЦАВАЛА ВЯЛІКІ РОЗНАКАЛЯРОВЫ ЧЫРВОНА-СІНЕ-БЕЛЫ КАМПЛЕКТ “СВЯТОЧНЫЯ ВАЗЫ”, ПАБУДАВАНЫ НА АРХІТЭКТУРНЫХ ПРЫНЦЫПАХ

— усё гэта яна перанесла ў свае вобразы. Многія работы, паказаныя на выставах, адлюстроўваюць стан свята, радасці і гонару за краіну. “Я часта вывучаю экспазіцыі гістарычнага музея і музея Вялікай Айчыннай вайны, атрымліваю інфармацыю аб памятных датах, якія назаўжды застануцца ў гісторыі цывілізацыі, — разважае Таццяна Малышава. — Суровыя франтавыя дэталі становяцца для мяне легендарнымі сімваламі. Мне хочацца стварыць помнік салдацкім біклажкам, кружкам. Выкарыстаць у якасці дэбору ордэнскую стужку і зоркі...”

Дзякуючы сваёй аўтарскай тэхніцы яна можа ўзнавіць на хроманікелевай фальзе любую фатаграфію і змясціць яе паміж слямі шкла. Так з’явілася

прагрэсу часам “перагружае” тыя формы, з дапамогай якіх аўтары імкнуцца аслупаваць сваё “я” ў мастацтве. Вось і атрымліваецца награвашчванне, нейкі хаос невыразных экспанатаў, за якім зусім не праглядаецца думка. І толькі таленавітыя прарываюцца скрозь гэтую павуціну хайтэкаўскага часу. Іншы раз яны здзіўляюць нас, на першы погляд, нейкай архаічнасцю і наіўнасцю. І толькі потым разбіраешся, што ўсё гэта вельмі дарэчы.

Таццяна Малышава проста можа “стварыць” у шкле вобраз агню, заключыўшы яго ў выразныя геаметрычныя формы крышталю. Гэтая работа, дарэчы, знаходзіцца ў фондах Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі. Таксама паспяхова распрацавала вялі-

кі рознакаляровы чырвона-сіне-белы камплект “Святочныя вазы”, пабудаваны на архітэктурных прынцыпах.

— *Што абумовіла ваш шлях у мастацтве? Што паўплывала на выбар таго, чым вы сёння займаецеся?*

— Малюю я з 5 гадоў. Колькі сябе памятаю, я заўсёды малявала. Паколькі жылі мы ў гарнізонах у аддаленых кутках, дзе цывілізацыі было вельмі мала, я займалася самаадукацыяй і карысталася выпадкам, каб неяк сябе праявіць, сцвердзіць. Потым мы пераехалі ў Мінск. Я была ўжо ў 8-м класе. Для мяне гэта было хвалююча. Сталічны горад. Я крыху перажывала, што не змагу ў яго ўліцца. І праз два гады я паступіла ў тэатральна-мастацкі інстытут. Спачатку паступала

на графіку, бо нават не ўяўляла, што існуе такое аддзяленне, як дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.

На графіку не наступіла. Стала займацца керамікай і шклом. Мне неяк адразу шкло стала больш бліжкім: гэта пастаянная праца над формай, нейкі арыстакратызм у прафесіі. Работа складаная, але вытанчаная. Дарэчы, усе шклозаводы звычайна размяшчаюцца ў маленькіх гарадах, дзе заўсёды былі масты і мастроў.

Гэта таксама прывабнасць таго, што складае нашу прафесію.

— *Што ж, у гэтай прафесіі вы змаглі рэалі-*

заваць сябе. Але што ў ёй найбольш цікавае, што дае творчы зарад?

— Шклом я захапілася з другога курса, калі мы паехалі на практыку на шклозавод “Нёман”. Там упершыню мы спрабавалі працаваць са шклом, рабілі нейкія рэчы. Маім дыпламам быў вітраж. Пасля гэтага я захацела паехаць толькі на завод “Нёман”, толькі займацца шклом. Кінула Мінск, сваё наладжанае жыццё. Я пражыла 13 гадоў у пасёлку Бярозаўка. Прывабнасць нашай работы ў тым, што ты сам не ведаеш, што ўбачыш. Сяджу часам, назіраю за майстрамі. Нешта не атрымалася, яны выкідаюць у брак, а мы адзначаем — вось тут вузельчык цікавы, трэба яго прапрацаваць. Потым сядзіш, прыдумляеш — у што выльецца. Ідзеш да майстроў, зноў робіш вопыты. Ім дзіўна, што іх брак мае для нас эксперыментальнае значэнне. Потым і яны самі захапляюцца, пачынаюць мне падказваць. Такі бясконцы сімбіёз. Мы з імі сябруем і жывём душа ў душу. І нарэшце атрымліваецца камплект, і ўсе ахваюць: адкуль гэта атрымалася? Вядома, былі і бяссонныя ночы, незадаволеныя пошукі ўсяго...

— *А як вы адважыліся пакінуць кватэру ў сталіцы і паехаць у нейкую Бярозаўку? Гэта дзе?*

— Гэта Гродзенская вобласць, паміж гарадамі Лідай і Навагрудкам, роўна пасярэдзіне. Усё было з-за ўлюбёнасці ў шкло.

З другога курса інстытута, як убачыла, якую прыгажосць можна зрабіць, так і закахалася ў гэты дзіўны матэрыял. Мы былі на заводзе “Нёман” у летні час, гэта быў рай. А вось калі ўжо прыехала жыць, пачаліся праблемы. Даводзілася здымаць кватэру, са мною туды паехаў мой будучы муж. Яўген Ваткоўскі быў вельмі вядомым кнігалюбам і збіральнікам кніг, а яшчэ інжынерам па метале. Ён там таксама цікава праводзіў час — аб’ездзіў на ровары ўсе кніжныя базы, крамкі, збіраў старадаўнія манеты. Я развівалася і ў мастацтве, і ў той жа час перачытвала яго збор кніг.

— *Напэўна, вопыты са шклом — гэта сімбіёз творчасці і ўпартай працы?*

— Так, надаць патрэбную форму вырабу са шкла — гэта перш за ўсё цяжкая праца. Я рэзка памянjala сваё жыццё. Мне трэба было прачынацца а 6-й раніцы, каб а 7-й быць каля печкі і пачынаць выдзімаць.

Мастацка па шкле
Таццяна Малышава і яе
рукатворныя вобразы

Таму што быў графік, і нашы рабочыя працавалі, як увесь завод. Да 7 гадзін я павінна была прыйсці, прыўнесці нейкі творчы пачатак. Глядзець, ці змогуць майстры зрабіць тое, што я хачу. У нас быў ненармаваны працоўны дзень. Часам заседжваліся ў майстэрнях і да 10 гадзін вечара — абдумвалі, прарысоўвалі. Для мяне гэта была цяжкая праца. І потым усе нашы вырабы, якія мы выпякалі, разыходзіліся па выставах. Трэба было іх бясконца дубляваць. А выставы былі ў Маскве, Мінску, Ленінградзе, Гродне, Літве. Нам даводзілася ўсё паўтараць. Калі бачылі нейкія памылкі, пры паўторы іх устаранялі. Паралельна я паўтараю старую работу і раблю пробу ўжо на новую. Гэта вельмі цяжка. Трэба быць сабраным, трэба весці здаровы лад жыцця, трэба ездзіць на выставы, глядзець, што робяць такія ж майстры ў Прыбалтыцы, Ленінградзе, Маскве. Гэта яшчэ былі часы Савецкага Саюза. У нас быў раз на год усесаюзны мастацкі савет. Ён звычайна адбываўся на нейкім заводзіку ці то ў Ерване, ці то ва Уладзіміры, ці то ў Гусь-Хрустальным. Два разы за 13 гадоў мастацкі савет быў у нас на “Нёмане”. І мы, мастакі, збіраліся, прывозілі свае лепшыя работы, зробленыя за год, і прадстаўлялі іх на гэтым ўсесаюзным мастацкім савеце, куды ўваходзілі самыя знакамітыя мастакі, вядомыя мастацтвазнаўцы Савецкага Саюза. Яны прымалі нашы работы, рабілі заўвагі з ацэнкай. Потым былі артыкулы ў часопісе “Дэкаратыўнае мастацтва”... Вялікая была работа. Мы ўкладвалі вельмі шмат сіл, душу ў гэту справу, але і атрымлівалі таксама шмат. Была маса камандзіровак. Я добра ведаю ўсе нашы буйныя гарады, усе нашы выставачныя залы.

Не адразу, а паступова пошукі новых тэхналогій, фактур і стылю прывялі Таццяну Малышава да яе аўтарскага стылю. Адзін з яе самых любімых твораў “Архітэктоніка”, напрыклад, нарадзіўся з назіранняў за кроплямі дажджу. Вось яны ляцяць, падаюць і дакранаюцца паверхні — у вадзе ідуць спіралепадобныя кругі, вялікія і маленькія. У гэтай рабоце зноў выкарыстаныя архітэктурныя прынцыпы, і выканана яна ў сямі адценнях колеру ў памяць пра надзвычай багатую палітру шкла на заводзе “Нёман”.

— **Вас хвалюе працэс, які сёння адбываецца? Работа са шклом развіва-**

ецца ў тым жа напрамку, у якім і вы працуеце, або справа ідзе па-іншаму?

— Сёлета я два разы ездзіла на завод у Бярозаўку, паколькі ў мяне была дзяржаўная стыпендыя. Краіна нам выплачвае некаторую суму, каб хапіла на эксперыменты, на закупку шкла, на паездкі. За два разы я ўважліва паглядзела, што адбываецца на заводзе. І, калі сумленна, моцна расстроілася. Тыя печкі, якія ў нас былі, якія будавалі масцітыя літоўскія мастакі, іх наогул няма. У нас былі маленькія печкі на версе, у якіх мы маглі суткамі адпальваць шкло, іх таксама няма...

— **Ці засталіся майстры-шкловыдзімальшчыкі, якія хочуць гэтым займацца? Напэўна, сёння трэба ўдыхнуць новае жыццё ў гэты працэс?**

— Вельмі складанае пытанне. Не ведаю, як на яго адказаць. Шкло па-ранейшаму робяць прыгожае. Але хто хацеў, той ужо набыў сабе такія вырабы. Таму цяпер яго купляюць мала, толькі нешта вытанчанае. Таму ў нас ёсць усяго дзве брыгады, якія працуюць на мастацкі салон, на фірменны магазін “Шкло”. Так, дынастыя засталіся, ёсць людзі, якія ўжо ў трэцім пакаленні займаюцца шклом. Яны выконваюць самую складаную работу. Але парадокс: цяпер “Нёман” будзе выпускаць шклавату, за якую плацяць, якая дасць матчымасць захаваць завод.

— **Але ж і прыгожыя вырабы са шкла купляюцца. Яны таксама запатрабаваныя...**

— Шкло прыгожае. Праўда, калі яго робіць мастак, гэта адно. А калі яно ідзе на паток і мастак не заўсёды можа прасачыць працэс, пачынаюцца хібы. У выніку мы атрымліваем не тое, што мастак задумаў, а тое, што атрымалася ў выніку з улікам нейкіх тэхналагічных праблем. У нас і цяпер з задавальненнем Англія робіць замовы. Там вельмі любяць бескаляровае шкло з дакладнымі сучаснымі формамі. Ёсць шэраг замоў, якія дазваляюць заводу трымацца на плаву. Там засталіся мастакі, якія, нягледзячы ні на што, працуюць. У прыватнасці, Галіна Сідарэвіч, якая 30 гадоў аддала “Нёману”. Яна вельмі шмат распрацавала цікавых формаў. Ёсць маладыя майстры — мужы з жонкамі. Яны, як і раней, удзельнічаюць у выста-

вах. Я б сказала, што мастацкі запал па-ранейшаму высокі.

— **Адным словам, прадаўжальнікі ёсць. А ці можна гаварыць, што ёсць і беларуская школа па мастацкім шкле. Як яна ў параўнанні з іншымі глядзіцца?**

— Калі прыйшла на завод, у нас былі два выпускнікі з Ленінграда, два з Масквы, эстонка. Вось і я туды ўлілася з беларускай школай.

У першыя два гады мне прыйшлося даволі складана. Але дапамагло самаўдасканаленне, самаразвіццё. Сёння я думаю, што тады нам выпала залатое стагоддзе вытворчасці шкла. Праз 2 гады я адчула, што ўжо добра стаю на нагах, магу працаваць. Дзякуючы і таму, што беларуская школа надавала вялікую ўвагу малонку, жывапісу, добрай мастацкай падрыхтоўцы. Мне самой вельмі падабалася маляваць, займацца жывапісам. І тое, і іншае — усё разам — дазволіла мне стаць у адзін шэраг са знакамітымі маскоўскай і ленінградскай школамі па шкле. А

пасля мяне прыйшла Вольга Сазыкіна, Галя Сідарэвіч. Потым пасыпаліся нашы студэнты. Цяпер яны проста малайцы. Добра ўсе працуюць. І, можа быць, сёння

Экспазіцыя Таццяны Малышавай на выставе ў сталічнай галерэі “Універсітэт культуры” не адчувала дэфіцыту ўвагі

знята такое паняцце, як “наша школа”. Мы — сучасныя еўрапейскія мастакі.

— **Вы ў Беларускай саюзе мастакоў ведзяце секцыю?**

— Летась я была сакратаром, цяпер у бюро нейкім чынам уплываю. Раблю экспазіцыі па шкле, мне гэта лёгка даецца. Пасля маіх ста выстаў думаю, што магу зрабіць выдатную экспазіцыю, абы была нейкая плоскасць.

— **Вы адчуваеце, што можаце сваёй парадай або ведамі дапамагчы тым, хто жадае прадаўжаць гэту справу? Вы адчуваеце сваю патрэбнасць як настаўніка?**

— За трынаццаць гадоў, што я была на “Нёмане”, кожную вясну да нас прызджалі некалькі студэнтаў. З Арменіі прызджалі, з Прыбалтыкі, Ленінграда, Масквы, Мінска. Я старалася за два месяцы, якія даваліся на падрыхтоўку курсавой або дыплама, максімальна перадаць ім свой вопыт. Мы выпусцілі шмат студэнтаў. І цяпер я дапамагаю, як магу. Нядаўна Лена Атрашкевіч — яна выкладае ў нас у Акадэміі мастацтваў — арганізавала на “Нёмане” першы міжнародны сімпозіум па шкле. Было 24 ма-

стакі, з іх сем — з Мінска. Адзін быў з Венгрыі, двое з Літвы, двое з Латвіі, некалькі чалавек з Ленінграда, некалькі — з маскоўскай школы. Мы там дружна жылі, працавалі ў майстроў. Засталіся знятыя на дыск кадры, як мы робім там працы. Кожнаму давалася паўдня для работы з майстрамі. Уяўляеце, мы рыхтаваліся некалькі месяцаў, а потым трэба было за чатыры гадзіны рэалізаваць

студэнтам, балазе ёсць што сказаць і паказаць на справе. Дарэчы, сама з’яўляецца стыпендыятам: дзяржава плаціць прэмію найбольш таленавітым мастакам. І яе цяперашняя выстава — гэта своеасаблівая творчая справаздача аб тым, што ўдалося канкрэтна зрабіць толькі ў мінулым годзе. І стыпендыя адыграла ролю каталізатара ў рэалізацыі даўно задуманых планаў. Грошы пайшлі

Сёння ёй многае даецца лёгка. Таццяна Малышава перадае вопыт студэнтам, балазе ёсць што сказаць і паказаць на справе. Дарэчы, сама з’яўляецца стыпендыятам: дзяржава плаціць прэмію найбольш таленавітым мастакам. І яе цяперашняя выстава — гэта своеасаблівая творчая справаздача аб тым, што ўдалося канкрэтна зрабіць толькі ў мінулым годзе

і матэрыялізаваць у шкле сваю ідэю. Потым была справаздачная выстава, цяпер яна ў Гродне, затым будзе ў Полацку, да верасня вярнецца ў Музей сучаснага мастацтва ў Мінску.

Выстава, якая праходзіла ў сталічнай галерэі “Універсітэт культуры”, стала для мяне вялікай падзеяй. Я працавала з усіх сіл. Хацела даказаць, што прыкладнікі нічым не горшыя за станковых мастакоў, што мы ўмеем маляваць, што валодаем кампазіцыяй. Да ўсяго іншага гэта адлюстравана ў такім удзячным матэрыяле, як шкло. На выставе ўсё гэта зіхаціць, бліскоча — сама рабіла экспазіцыю. На гэты раз мы здолелі выставіць у такой выдатнай галерэі, дзе шмат святла. Мая аўтарская экспазіцыя была ў самым цэнтры.

А наогул, гэта выстава стыпендыятаў за мінулы год. Сёлета ўжо будуць новыя людзі. На выставе — мая творчая справаздача. Тое, што стыпендыі недарэмна патрачаныя, а рэалізаваліся ў некалькіх праектах. Прыемна, калі заахвочваюць. Цяпер я магу ўдзельнічаць увесь год з гэтым шклом на выставах.

Сёння ёй многае даецца лёгка. Таццяна Малышава перадае вопыт

не на зарплату ёй, а на матэрыялы, на выкарыстанне тэхналогій, адным словам, сталі сродкам дасягнення творчай мэты. І за гэта Таццяна ўдзячная дзяржаве, якая падтрымала яе як мастака. Да яе прыйшла ўпэўненасць, што і з’яўтра яна зноў зможа абдумваць планы, якім будзе наканавана спраўдзіцца.

— **Ці ёсць планы прадаўжаць гэта ўсё?**

— Так, я ўзяла яшчэ адну тэму. Якраз у той момант у нас была выстава ў Мірскім замку. Я, калі паехала на міжнародны сімпозіум, вырашыла зрабіць што-небудзь для гэтай выставы. Мая любімая аўтарская тэхніка — гэта хроманікелевая фальга, каэфіцыент расшырэння якой роўны шклу. Можна маляваць графічным алоўкам. Я намалявала партрэт маіх бацькоў і медалькі паклала паміж слямі шкла.

Мне захацелася зрабіць творчую працу, прысвечаную Мірскаму замку. Я падбрала выявы замка, усе іх прамалявала, раскачала вялікія талеркі. Гэтыя талеркі таксама выстаўлены ў экспазіцыі. Называецца работа “Мінскі замак — учора і сёння”.

Услед за Мірскім замкам будзе рэстаўравацца Нясвіжскі замак. Я хацела б сабраць яго відарысы і зрабіць сувеніры.

— **Такім чынам вы хочаце звязаць мінулае з сучаснасцю і будучыняй?**

— Так, я спрабую.

Віктар **Міхайлаў**

АЛЕКСАНДР СТАДУБ